

ПРАВААБАРОНЦЫ ЗА СВАБОДНЫЯ ВЫБАРЫ

Выбары дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў Нацыяльнага сходу Рэспублікі Беларусь сёмага склікання

Аналітычная тыднёвая справаздача па выніках назірання 19-24 жніўня

Назіранне за выбарамі ў Палату прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь ажыццяўляецца РПГА «Беларускі Хельсінкскі камітэт» і ПЦ «Вясна» ў межах кампаніі «Праваабаронцы за свабодныя выбары».

ВЫСНОВЫ

- выбарчая кампанія праходзіць у спакойнай абстаноўцы, падрыхтоўка да выбараў не асвятляецца шырока ў СМІ і пакуль не выклікае вялікай цікавасці ў грамадстве. Старшыня Цэнтральнай камісіі Лідзія Ярмошына працягвае практыку перыядычных выступаў у СМІ на тэму выбараў;
- пачаўся працэс вылучэння прадстаўнікоў у склад тэрытарыяльных (абласных і Мінскай гарадской) і акруговых выбарчых камісій. Паводле Каляндарнага плана арганізацыйных мерапрыемстваў па падрыхтоўцы і правядзенні выбараў дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь сёмага склікання (зацверджаны Пастановай Цэнтральнай камісіяй № 19 ад 06.08.2019) працэс вылучэння ў склад дадзеных камісій завяршаецца 30 жніўня;
- мясцовымі выканаўчымі і распарадчымі органамі былі вызначаныя месцы, дзе забаронена правядзенне пікетавання для збору подпісаў выбаршчыкаў па вылучэнні кандыдатаў у дэпутаты. Адпаведныя рашэнні былі апублікаваныя на сайтах выканкамаў. Эксперты кампаніі лічаць, што пералік забароненых месцаў не будзе ствараць перашкоды для збору подпісаў ініцыятыўнымі групамі. Разам з тым, адзначаецца адсутнасць адзінага падыходу мясцовых органаў улады да забароны збору подпісаў у тых ці іншых месцах гораду. У той жа час адсутнасць забароны для збору подпісаў на тэрыторыях прадпрыемстваў і ўстаноў (у прыватнасці, устаноў адукацыі і аховы здароўя) стварае ўмовы для выкарыстання ў іх адміністрацыйнага рэсурсу ў інтарэсах праўладных кандыдатаў у дэпутаты;
- назіраецца актыўнасць палітычных партый і грамадскіх арганізацый, якая на гэтым этапе выбарчага працэсу выяўляецца ў вылучэнні прадстаўнікоў у склад выбарчых камісій.

ВЫЛУЧЭННЕ ПРАДСТАЎНІКОЎ У СКЛАД ТЭРЫТАРЫЯЛЬНІХ І АКРУГОВЫХ ВЫБАРЧЫХ КАМІСІЙ

Пачаўся працэс вылучэння прадстаўнікоў у склад ТВК і АВК, які паводле Каляндарнага плана павінен завяршыцца да 30 жніўня ўключна.

Найбуйнейшыя праўладныя грамадскія арганізацыі БРСМ і Белая Русь традыцыйна актыўна вылучаюць сваіх прадстаўнікоў у выбарчыя камісіі. Так, прадстаўніца БРСМ К. Петрашкевіч [заявіла](#) аб вылучэнні 110 сябраў арганізацыі ў склад акруговых камісій і 7 кандыдатаў у тэрытарыяльныя.

17 жніўня РГА «Белая Русь» таксама [правяла](#) пасяджэнне Рэспубліканскага Савета, на якім, апроч іншага, было прынятае рашэнне аб накіраванні прадстаўнікоў аб'яднання ў склад ТВК і АВК. Перад удзельнікамі сходу ў межах адукацыйнага семінара на тэму «Роля і месца грамадскіх аб'яднанняў у выбарчай сістэме Рэспублікі Беларусь» выступіла старшыня Цэнтральнай камісіі Лідзія Ярмошына.

Рашэнне аб вылучэнні прадстаўнікоў у склад выбарчых камісій было [прынятае](#) і на X пленуме Савета ФПБ. Варта нагадаць, што традыцыйна большасць сябраў выбаркамаў усіх узроўняў у Беларусі складаюць прадстаўнікі пяці найбуйнейшых праўладных грамадскіх аб'яднанняў – Саюза жанчын, Саюза ветэранаў, ФПБ, БРСМ і Белай Русі.

Аб намеры вылучыць сваіх прадстаўнікоў у склад АВК і ТВК [заявілі](#) і прадстаўнікі некастрычаных апазіцыйных партый і рухаў.

АСВЯТЛЕННЕ ВЫБАРЧАЙ КАМПАНІІ Ў СМІ

Нягледзячы на пэўную актывізацыю дзейнасці рухаў і палітычных партый, пачатак выбарчай кампаніі пакуль не прыцягвае ўвагі беларускага грамадства. Як на нацыянальным, так і на рэгіянальным узроўнях дзяржаўныя СМІ фактычна не асвятляюць тэму выбараў. Пры гэтым дзейнасць РГА «Белая Русь» па падрыхтоўцы да выбараў, у тым ліку па падтрымцы маючага адбыцца вылучэння кандыдатаў, у дзяржаўных СМІ асвятляецца даволі шырока.

Эксперты кампаніі «Праваабаронцы за свабодныя выбары» лічаць, што паколькі РГА «Белая Русь» мае намер вылучыць сваіх кандыдатаў у дэпутаты, Цэнтральная камісія павінна ўстрымацца ад актыўнага асвятлення працы гэтага грамадскага аб'яднання, таксама як і іншых удзельнікаў выбарчай кампаніі.

ВЫЗНАЧЭННЕ МЕСЦАЎ, ЗАБАРОНЕННЫХ ДЛЯ ПІКЕТАВАННЯ З МЭТАЙ ЗБОРУ ПОДПІСАЎ ВЫБАРШЧЫКАЎ ПА ВЫЛУЧЭННІ КАНДЫДАТАЎ У ДЭПУТАТЫ ПІ НС

У адпаведнасці з Каляндарным планам, не пазней за 26 жніўня 2019 г. мясцовыя выканаўчыя і распарадчыя органы павінны вызначыць месцы, забароненыя для

правядзення пікетавання з мэтай збору подпісаў выбаршчыкаў па вылучэнні кандыдатаў у дэпутаты Палаты прадстаўнікоў.

Паводле доўгатэрміновых назіральнікаў кампаніі «Праваабаронцы за свабодныя выбары», якія правялі параўнальны аналіз рашэнняў мясцовых органаў кіравання, пералік забароненых месцаў не будзе перашкаджаць збору подпісаў ініцыятыўнымі групамі. У многіх адміністрацыйна-тэрытарыяльных адзінках гэты пералік скараціўся.

Разам з тым, аналітыкі кампаніі адзначаюць некаторыя праблемы, звязаныя з уключэннем або неўключэннем у гэты пералік пэўных месцаў. Так, адсутнасць забароны на збор подпісаў выбаршчыкаў на тэрыторыі прадпрыемстваў і ўстаноў (у прыватнасці, устаноў адукацыі і аховы здароўя) стварае ўмовы для супрацьпраўнага выкарыстання адміністрацыйнага рэсурсу – збору подпісаў супрацоўнікамі гэтых прадпрыемстваў і ўстаноў за вылучэнне кандыдатамі ў дэпутаты прадстаўнікоў адміністрацыі. Падобная практыка была адзначана назіральнікамі на папярэдніх выбарах.

Палітыка вызначэння забароненых для збору подпісаў месцаў у розных выканкамах адрозніваецца. Так некаторыя месцы названыя няпэўна, напрыклад, «будынак органаў выканаўчай і распарадчай улады», што можа ствараць умовы для адвольнага трактавання і пашырэння месцаў забароненых для збору подпісаў.

Так, паводле выбарачна прааналізаваных рашэнняў, якія ахопліваюць больш за траціну адміністрацыйных раёнаў Беларусі, толькі ў Мінскім раёне забаронены збор подпісаў каля будынкаў сельскіх і пасялковых саветаў (не менш за 50 м ад будынкаў).

У Пінскім раёне забаронены збор подпісаў «паблізу пагранічных пераходаў»; падобныя забароны адсутнічаюць у іншых памежных раёнах і гарадах – Брэсце, Іўеўскім, Верхнядзвінскім, Ашмянскім раёнах.

Некаторыя рашэнні спараджаюць сумневы ў іх мэтазгоднасці. Напрыклад, у Пінску забаронены збор подпісаў на адлегласці менш за 50 м ад устаноў аховы здароўя і адукацыі, аднак пры гэтым збор подпісаў на саміх тэрыторыях гэтых устаноў не выключаны.

Эксперты лічаць абгрунтаванай забарону на збор подпісаў на пасадачных пляцоўках чыгуначных станцый і прыпынках грамадскага транспарту ў межах пасадачных пляцовак у шэрагу гарадоў.

У Салігорску забаронена збіраць подпісы на прыпыначных пунктах і на цэнтральнай плошчы.

У Барысаве – на аб'ектах чыгуначнага транспарту і аўтавакзале, на цэнтральнай плошчы горада. Пералік забароненых для збору подпісаў месцаў у Барысаве скараціўся за кошт тэрыторыі ў 50 м да названых аб'ектаў і «арганізацый, якія забяспечваюць абароназдольнасць, бяспеку дзяржавы», якія былі забароненыя пад час выбараў 2016 года.

Мінімальныя абмежаванні для збору подпісаў устаноўлены ў г. Маладзечна: забарона распаўсюджваецца толькі на аб'екты чыгуначнага транспарту (пасадачныя платформы станцый, прыпыначныя пункты чыгункі і аўтобусага транспарту).

У Лідзе забарона закранула тэрыторыі: менш за 50 метраў ад «будынкаў мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў», чыгуначнага і аўтавакзала Ліды, аўтастанцыі г.Бярозаўка; у Смаргоні – менш за 50 метраў ад будынкаў мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў улады, суда, пракуратуры, тэрыторыі чыгуначнага вакзалу і аўтавакзала.

У Наваполацку вырашана забараніць правядзенне пікетавання з мэтай збору подпісаў на адлегласці менш за 20 метраў ад будынкаў Наваполацкага гарадскога выканаўчага камітэта, суда, пракуратуры, аддзела ўнутраных спраў гарвыканкама, Наваполацкага гарадскога аддзела па надзвычайных сітуацыях установы «Віцебскае абласное ўпраўленне МНС Рэспублікі Беларусь».

У Оршы пад забарону трапілі тэрыторыі менш за 50 метраў ад будынкаў райвыканкама, суда, пракуратуры, міліцыі, РАНС, ваенкамата, устаноў адукацыі і аховы здароўя, пасадачныя платформы чыгункі. У Сянно такія тэрыторыі склалі 20 метраў ад райвыканкама, суда, пракуратуры, міліцыі, ваенкамата, устаноў адукацыі. У Калінкавічах – 50 м ад райвыканкама, аддзелаў унутраных спраў і РАНС, суда, пракуратуры, устаноў адукацыі, 100 м – ад будынка калінкавіцкай ЦРБ.

Рашэннем Астравецкага райвыканкама забаронены збор подпісаў на адлегласці менш за 50 м ад інфармацыйнага цэнтра РУП «БелАЭС»; на адлегласці менш за 300 метраў ад тэрыторыі выдзеленай пад будаўніцтва БелАЭС; на тэрыторыі чыгуначнай станцыі Гудагай і аўтастанцыі ў г. Астраўцы.

У абласных цэнтрах пералік забароненых месцаў досыць шырокі за кошт уключэння ў яго цэнтральных плошчаў (акрамя Гродна).

У Віцебску забаронена пікетаваць на тэрыторыі плошчы Перамогі, арганізацый аховы здароўя, на адлегласці менш за 20 м ад будынкаў выканкамаў, адміністрацый, судаў, пракуратур, УУС, УКДБ. У рашэнні мясцовага органа ўлады ўказаныя канкрэтныя адрасы ўстаноў.

У Гомелі пад забарону трапілі тэрыторыі на адлегласці менш за 50 метраў ад будынкаў мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў, судаў, органаў пракуратуры, прыпыначных пунктаў грамадскага транспарту, пасадачных пляцовак чыгуначных пунктаў прыпынку, падземных пешаходных пераходаў, устаноў адукацыі; на адлегласці менш за 100 метраў ад будынкаў устаноў аховы здароўя; плошча Леніна.

У Гродне забаронены збор подпісаў на адлегласці менш за 50 м ад будынкаў мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў, судаў, органаў пракуратуры, на тэрыторыі аўтавакзала і чыгуначнага вакзалу. Гэта найбольш лягальны падыход да вызначэння забароненых для пікетавання месцаў сярод абласных гарадоў.

У Магілёве з магчымых месцаў выключаны плошча Леніна, плошча Славы, тэрыторыі на адлегласці менш за 50 м ад мясцовых прадстаўнічых, выканаўчых і распарадчых органаў, праваахоўных органаў, судаў, органаў пракуратуры, тэрыторый воінскіх часцей.

У Мінску пералік забароненых месцаў застаўся ранейшым: забаронены збор подпісаў на аб'ектах метрапалітэна, чыгуначнага і паветранага транспарту, мастах і пуцэправодах, на праезнай частцы аўтамабільных дарог, у падземных пешаходных пераходах; на тэрыторыі Кастрычніцкай плошчы, плошчы Незалежнасці, плошчы Перамогі, плошчы Дзяржаўнага сцяга, Прывакзальнай плошчы, плошчы Якуба Коласа; на адлегласці менш за 200 м ад будынкаў рэзідэнцый Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь; на адлегласці менш за 50 м ад будынкаў рэспубліканскіх органаў дзяржаўнага кіравання, мясцовых прадстаўнічых, выканаўчых і распарадчых органаў, дыпламатычных прадстаўніцтваў і консульскіх устаноў, судаў, органаў пракуратуры, тэрыторый арганізацый, якія забяспечваюць абараназдольнасць і бяспеку дзяржавы.

АКТЫЎНАСЦЬ НАЗІРАЛЬНІКАЎ

Пасля звароту гродзенскіх назіральнікаў **В. Сазонава, Р. Юргеля, В. Хільмановіча, А. Коці** ў 17 райвыканкамаў Гродзенскай вобласці па пытанні размяшчэння банэра «Выбары-2019» на беларускамоўных версіях сайтаў, толькі Гродзенскі аблвыканкам і Гродзенскі райвыканкам выправілі сітуацыю.

З пісьмовага адказу за подпісам Л. Ярмошынай, які быў атрыманы назіральнікам **Л. Свецікам**, вынікае, што пазіцыя ЦВК адносна магчымасці ажыццяўлення фота- і відэаздымкі назіральнікамі падчас выбрачага працэсу і на пасяджэннях выбарчых камісій практычна засталася нязменнай. Паводле гэтага адказу, праводзіць фота- і відэаздымку ў памяшканнях для галасавання і на пасяджэннях выбарчых камісій маюць права толькі прадстаўнікі СМІ. Што датычыцца назіральнікаў, па меркаванні старшыні ЦВК Л. Ярмошынай, яны маюць права зрабіць толькі некалькі фотаздымкаў працэдуры галасавання з дазволу старшыні выбарчай камісіі з вызначанага ім месца, пры ўмове, што гэта не перашкаджае сябрам камісіі і выбаршчыкам. Пры гэтым у адказе не ўдакладняецца колькасць дазволеных здымкаў, нічога не гаворыцца пра магчымасць відэафіксацыі, а таксама пра тое, якімі крытэрамі павінен кіравацца старшыня камісіі, каб дазволіць ці забараніць здымку.

Варта адзначыць, што пытанне аб праве назіральнікаў весці фота- і відэаздымкі ў памяшканнях для галасавання і на пасяджэннях выбарчых камісій з'яўляецца прадметам даўняй дыскусіі паміж прадстаўнікамі кампаніі «Праваабаронцы за свабодныя выбары» і ЦВК.

У сувязі з атрыманым адказам мы ў чарговы раз адзначаем, што арт. 13 ВК не ўтрымлівае забаронаў у частцы вядзення фота- і відэаздымкі назіральнікамі.

Адпаведна, паколькі выбарчае заканадаўства не ўтрымлівае такіх забаронаў, назіральнікі маюць права гэта рабіць, прычым без адпаведных дазволаў старшыняў выбарчых камісій. Пры гэтым назіральнікі безумоўна не павінны перашкаджаць працы выбарчых камісій і выбаршчыкам, рабіць іншыя дзеянні, забароненыя выбарчым заканадаўствам і арт. 13 ВК.

Фота- і відэаздымка падчас правядзення галасавання, падліку галасоў, выраб фотакопій пратаколаў аб выніках галасавання будзе толькі спрыяць атмасферы галоснасці пры правядзенні выбараў і даверу да іх вынікаў з боку беларускага грамадства.